

עלון שבועי נחלת סדרה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע
מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת סדרה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת וארא תשע"ב

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
או למייל chagitben@neto.net.il וכן בת.ד. 41072 ירושלים.

הנושא: מדוע משה רבינו המנהיג היחידי היכול לגאול את ישראל

אלא שבאותה תקופה היו בני ישראל במצב רוחני גרוע ביותר בבחינת "ואת ערום ועריה" (יחזקאל ט"ז, ז), שקועים במ"ט שערי טומאה, עובדי עבודה זרה כמצריים, כפי שמובא במדרש (ילקוט"ש בשלח רמז רל"ד), שלפני קריעת ים סוף טען ס"מ: מה נשתנו אלו מאלו, הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה.

ובשביל שבני ישראל יחזרו בתשובה ויצאו מטומאת מצרים, זקוקים הם למנהיג אשר כולל את כל ישראל, ורק הוא בכוחו לרומם את ישראל, להוציאם משפלות מצרים ולהחזירם בתשובה.

לפיכך רק משה רבינו אשר עליו אומר המדרש (שמו"ר א, ח): אשה אחת ילדה ששים ריבוא בכרס אחד, והכוונה היא למשה רבינו ששקול היה כנגד ששים ריבוא ישראל. כלומר, שמשה רבינו היה כלול כנגד כל ישראל והיה מאחד את כולם, ולכך הוא המנהיג היחידי שקשור לכל יהודי ובידו להושיעם על ידי שיעורם לחזרה בתשובה.

אלא שכתב בספה"ק נועם אלימלך (פרשת נשא) וז"ל: והצדיק אשר הוא רוצה להשפיע לבני אדם, צריך הוא לדבק עצמו עמהם כדי להשפיע כל דבר הצריך לטובתם, כי מי שרוצה לעשות איזה טובה לחבירו, אינו יכול לעשות לו הטובה בשלימות, כי אם על ידי שידבק עמו באחדות גמור, ואם כן הצדיק צריך לדבק עצמו בכל ישראל כדי להטיב להם, ואיך הוא עושה עם הבעל עבירה חלילה? הלוא אף שהוא בעל עבירה אף על פי כן צריך להשפעה ולחיות ואיך יתקשר הצדיק עמו? לזה אמרה הגמרא (נזיר כג:): "גדולה עבירה לשמה", שהצדיק עושה גם כן איזה עבירה אלא שהיא לשמה, ועל ידי זה יכול להתקשר עם הבעל עבירה גם כן ויטיב לו גם כן. עכ"ל.

"ויבלע מטה אהרן את מטותם" (י"ז, י"ב)

כתב רש"י: מאחר שחזר ונעשה מטה, בלע את כולן (שבת צז.).

כאשר אהרן זורק את מטהו לפני פרעה ונהפך המטה לנחש, מראה פרעה שגם הוא מסוגל לעשות מופת זה, וקורא לחרטומי מצרים שיעשו כן והם אכן מצליחים. לפי שלהפוך דבר טוב – "מטה" ולעשותו רע – "נחש", אין זה דבר קשה וגם חרטומי מצרים יכולים לעשות כן.

אולם אהרן הראה כאן מופת כפול, גם שהצליח להפוך את הנחש בחזרה ל"מטה", וגם שבמטהו בלע את מטות החרטומים.

"מטה" מורה על עוז וממשלה כמו שנאמר (תהילים ק"י, ב') "מטה עזך", ורומז לגדול הדור ומנהיגו. וגם מלשון "הטיה" לרמז, שבכוחו של המנהיג להטות את לב העם לטוב או למוטב.

אהרן הראה בזאת לפרעה, שאינו דומה מטהו של אהרן – גדול הדור של עם ישראל, למטות של החרטומים – לגדולי אומות העולם, מנהיגי אומות העולם יכולים רק להטות מטוב לרע, לקחת "מטה" המורה על אדם גדול, ולהפכו ל"תנין", המורה על נחש שהוא השפל שבבריות. ואילו אהרן – גדולי הדור ומנהיגי עם ישראל, מסוגלים להראות מופת גדול יותר, לקחת אפילו אדם רע ושפל כדוגמת "תנין" ולהפכו ל"מטה" – לצדיק.

אולם איזה צדיק בכוחו וביכולתו לעורר ולהחזיר את עמו בתשובה, ולהרחיקם ממעשיהם הרעים?

מצינו במדרש (שמו"ר ג, ג) שה' יתברך אמר למשה רבינו, אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם. וצריך להבין, למה לא היה שליח אחר להוציא את בני ישראל ממצרים חוץ ממשה רבינו?

מתבאר מדברי קדשו, כי הדרך של הצדיק להשפיע השפעות של קדושה וטהרה לבני ישראל, היא אך ורק אם מאבד מעט ממדרגותיו והשגותיו, ועל ידי כך נקשר גם אל השפלים שבעם ומרומם אותם.

בדרך זו מפרש את דברי הגמרא ביומא (כב:): אמר רבי יהודה אמר שמואל: מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול? מפני שלא היה בה שום דופי. דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידק, אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו.

ודברי הגמרא צריכים ביאור, מדוע מוכרח הפרנס להיות עם קופה של שרצים, עדי כדי כך שבגין זה לא נמשכה מלכותו של שאול?

ומבאר הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע, היות שהצדיק בשביל להעלות ולרומם את קטני הדעת, מוכרח שתבוא לו ירידה רוחנית כלשהי, לכך זקוק לקופה של שרצים, ואילו על שאול המלך נאמר (שמואל א', ט' ב') שהיה משכמו ומעלה גבוה מכל העם. וכן דרשו חז"ל (יומא כב:): מהפסוק (שם י"ג, א'): "בן שנה שאול במלכו", שהיה כבן שנה שלא טעם טעם חטא. עקב מדרגתו הגבוהה והנשגבה לא הצליח להתחבר אל פשוטי העם ולרוממם, ולכן לא זכה שתימשך מלכותו. עכת"ד הקדושים.

נמצא, כי רק צדיק שהיתה לו ירידה רוחנית יש לו חיבור אל כל ישראל, הן בהיותו בזמן של גדלות, שאז זוכה להתחבר אל הצדיקים שבעם, והן בזמן קטנות שאז מתחבר אל פשוטי העם.

שונה הדבר אצל משה רבינו, שמעלתו היתה שהתאחד עם כל ישראל בין קטנים ובין גדולים, גם ללא צורך שיאבד ממדרגותיו הגבוהות.

לאור זאת נבין את המעשה המובא במסכת קידושין (פא.) על רב עמרם חסידא (בכל הש"ס יש רק חמשה אנשים שנאמר עליהם חסידא - רבי שמעון, רב סלא, מר זוטרא, רבין, רב עמרם), שבמקרה ראה את השבויות שעמדו בעליית גג, ומחמת כן כמעט נכשל בעבירה עד שזעק: "נורא בי עמרם נורא בי עמרם" ולשמע צעקותיו באו תלמידיו והפסיק מיד מהעבירה. ומחמת מסירות נפשו להינצל מן העבירה זכה שיכל להשביע את יצר הרע שיצא ממנו ויצא ממנו "עמודא דנורא" - עמוד אש (כמבואר בספיה"ק ישראל קדושים אות ד' שרק מחמת התגברותו על היצר בדרך זו שבייש את עצמו ברבים, זכה שיצא ממנו היצר הרע לגמרי).

ועל כך התבטא רב עמרם ואמר ליצר הרע: "חזי דאת נורא ואנא בשרא ואנא עדיפנא מינך" (ראה שאתה אש ואני בשר ובכל זאת אני עדיף עליך).

ולפי דרכינו יש לפרש, שכאשר רב עמרם נכשל בראיה ועמד להיכשל בעבירה, היתה לו ירידה רוחנית ועל ידה נקשר אל כל ישראל גם לשפלים שבעם. וזהו שאמר "אנא בשרא" - בשרא ראשי תיבות: שיישים ריבוא בכרס איחד. כלומר, שזכה מחמת ירידה זו להשיג בחינת משה רבינו שהיה שיישים ריבוא בכרס אחד - מאחד את כל ישראל קטנים וגדולים.

ויש להוסיף בזה כי גם המשיח יש בו מעלה זו של משה רבינו שהוא כולל את כל ישראל קטנים וגדולים, וזאת על פי מה שמובא במסכת נדה (יג:): דאמר רב אסי, אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, שנאמר (ישעיה נ"ז, ט"ז): "כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי". ע"כ. והקשו התוספות (שם ד"ה עד שיכלו): והא דאמר (שבת קיח:): אלמלי שמרו ישראל ב' שבתות מיד היו נגאלים. ויש לומר, דהרבה היו יולדות בכרס אחד. ע"כ.

וכתב על זה המהרש"א וז"ל: וכן יש ליישב ההיא דזכו אחישנה, אבל האי לישראל דקאמר מיד נגאלין אכתי דחוק, דאיך יהיו יולדות כל כך הרבה ככל הנשמות שבגוף שהיו ראויין להוליד לעתיד? ואולי שהוא כענין שאמרו שהיתה אשה יולדת במצרים שיישים רבוא בכרס אחד והוא משה שהיה שקול ככל ישראל, כן אם יזכו ישראל תלד אשה בענין זה שיישים ריבוא בכרס אחד, שהנולד יהיה כשיישים ריבוא נשמות שבגוף. עכ"ל.

נמצא שבזמן עקבתא דמשיחא כשהיו ישראל ראויים להיגאל, עתידה להיולד נשמה השקולה כשיישים ריבוא ישראל. היא נשמתו של משה רבינו שהוא המשיח, כדכתיב (קהלת א', ט') "מה שהיה הוא שיהיה" ראשי תיבות משה. וכמובא בזוה"ק (פרשת פנחס דף רנז:): שילה זה משיח. וכן מובא (רע"א מהימנא פרשת כי תצא דף רפ סוע"א): בגין דעתיד אנת לאפקא זרעא דאברהם מן גלותא וכו'. ע"כ. והיינו, כשישראל יהיו ראויים להיגאל, יולד המשיח שהוא משה רבינו השקול כנגד שיישים ריבוא ישראל, ובו לבד יכלו כל הנשמות שבגוף ומכיון שנשמתו כוללת את כל נשמות ישראל יהיה בכוחו להחזיר את כל ישראל בתשובה לבל ידח ממנו נדח ונזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן (ע"י בדברינו לפרשת שמות אות נ"ו).

ניתן להשיג את הספר נחלת שדה על חומש שמות חידושים וביאורים על דרך הדרוש והאגדה למעלה מאלף עמודים במחיר של ארבעים ₪ בלבד. בטלפון: 050-4145482